

ձևը մը, կաղապար մը երեւակայած է, եւ հարիւրաւոր յունական դործեր կը գտնենք այսօր՝ տարբեր ժամանակի եւ տարբեր հեղինակներու՝ որոնք շատ քիչ զանազանութիւններով հիմնական յղացումին մէջ գրեթէ բացարձակ նոյնութեամբ, եւ երբեմն ամբողջութեանը մէջ կէտ առ կէտ նմանութեամբ, կը վերարտադրեն այսինչ աստուածին, այսինչ հերոսին, այսինչ տաճարին, այսինչ տեսարանին պատկերացումը։

Այն հատուածը որուն թարգմանութիւնը կը հրատարակենք այս անգամ վերջին մասն է «Արուեստին փիլիսոփայութեան» երրորդ մասին Բ. գլխուն, որու մէջ թէն կը բա-

ցատրէ ժամանակաշրջանին ազդեցութիւնը յոյն արձանագործութեան վրայ։ Ատկից առջի գլխուն մէջ թէն ցոյց տուած է ցեղին ժուժկալ, ճապուկ, հնարամիտ, առողջ ու վճիտ խառնուածքին, եւ երկրին ալիսարհազրահան, բնական, կլիմայական նրբութեան, յստակութեան ու բարեխառնութեան ներգործութիւնը այդ արուեստին վրայ։ Իսկ յաջորդ գլխուն մէջ, — որու թարգմանութիւնը պիտի հրատարակենք մեր յառաջիկայ թիւերով, — թէն մատնանիչ կ'ընէ Ռունաց հանրային հաստատութեանց ազդեցութիւնը իրենց արուեստին վրայ։

Ա. Զ

ԿՌԻԻ ԱՄԱՋՈՆԵՐՈՒ ԵՒ ՅՈՅՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵԻ(*)

(չթարձադակ)

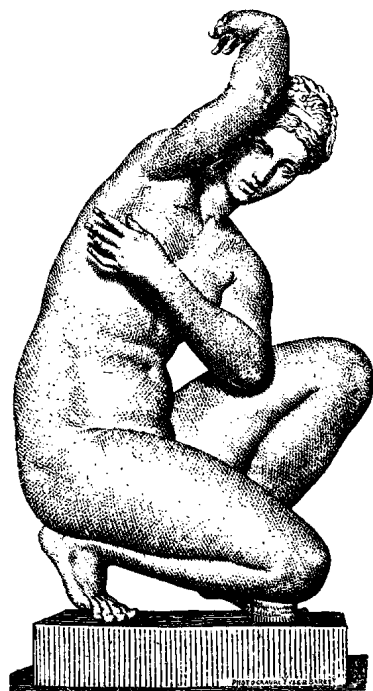
ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԱՐՁԱՆԱԳՈՐԾՈՒԹԵՐՆԵՐ

— o o —

Ամէն չրջանի մէջ, մտայածին դործը իրական կեանքին ամփոփումն է եղած։ Եթէ նոր ժամանակներու հոգին քննենք, անոր մէջ կը գտնենք այլալոյսներ, անկապակցութիւններ, հիւսնդութիւններ, եւ՝ կարելի է ըսել՝ ղղացման ու կարողութեանց ծայրայիշ անուներ, որոնց անդրադարձութիւնն է իր արուեստը։ — Միջին Կարուն, հոգեկան ու ներքին մարդուն չափազանց զարգացումը, վսեմ ու կաթողին երազին հետապնդումը, ցաւին պայտամունքը, մարմնէն պոզանքը, դերազդողութեան երեւակայութիւնն ու զգայնութիւնը մինչեւ սրբութեան տեսիլքն ու երկրպագութիւնը կը տանին Մանօթ եւ «նմանութեան» ու «փորձէթթօ» ներունը, Տանթէինն ու Բեզարաբայինը, ապիտուութեան ու տարփամոլ արքունիքներուն քրաքեալ փափկութիւններն ու վիթխարի յիմարութիւնները։ Ատոր հետեւանքով՝ նկարչութեան եւ քանդակագործութեան մէջ, անձերը տղեղ են կամ գեղեցկութիւնէ զուրկ, յաճախ անհամեմատական եւ անկենդան, գրեթէ միշտ վախժարած, ծիւրած, եւ պայտուած մտածումով մը որ իրենց աչքը ներկայ կ'անջնայ կ'անջնատէ, սպասումին կամ յափշտակութեան

(*) Այս քիչէնքն տոնուած են La Gazette des Beau-Artsէն։

մէջ անշարժ, վանքին տխուր քաղցրութեամբ կամ զմայանքին ճառագայթով մովր համակուած շատ ազազուն եւ կամ չտախաղանց հողերորբոք ասորի կարենալու համար, եւ արդէն Արքայու-

ԱՍՏՂԻԿ ԲԱՆՆԻՒՄԻ ՄԷՋ
(Ղուգրի թագարան)

ՆՍԱՄԱՆ ԱՂՋԻԿԻ
(Հաւաքածոյ Սոմէկէ)

Տիրամայրներ՝ անսուրբ սիրոյ մը արժանի, հրեշ-տակներ՝ երոտներու չափ շնորհալի տոյն իսկ կրքին մագաղանէն սրտնք չափազանց փթթինազնոյ Համարաւորներ են եւ սուրբ Սերաստիանոսներ որոնք չափազանց առողջ շէրակէներ են մէկ խաբով համախըմբում մը սուրբերու եւ սրբուններու, որոնք ապաշխարութեան եւ չարչարանքի զօրժերներուն մէջ, այն ուժեղ առողջութիւնը մորթի զուսպեղութիւնը եւ լորստ կեցումը կը պահեն որոնք պիտի պատշաճէին ազնուաշնորհ կողովակիր հելլենուէներու կամ անթերի բմբռններու ծիծաղկոտ հանդիսութեան մը։ Այսօր, մարդկային դիտում խնդումը, վարդապետութեանց բազմապատկումն ու հակասականութիւնը, ուղեղային կենսաբան չափազանցումը, նստողական սովորութիւնները, արուեստական կենցաղն ու անհատ զգումը որ մեր մայրաքաղաքներուն մէջ կը տիրեն, ջգային յուզումը սաստկացուցած են, հզօր ու նոր

զգայնութեանց պէտքը ծայրայեղօրէն չնչոտած են, խուլ տրամութիւնները, տարաամ ցանկութիւնները, անպարագիծ տեսչանքները զարգացուցած են։ Մարդը այլեւս այն չէ ինչ որ էր առաջ — թերեւս լաւագոյն էր որ միշտ առաջուան պէս մեղացած ըլլար — այսինքն բարձր տե-

ասկի անասուն մը, զորս կործնեալն եւ մտածելուն՝ երկրիս վրայ, որ զայն կը անուցանէ եւ արեւուն տակ որ զայն կը լուսաւորէ, հիմա հսկայ ուղղով մըն է դարձած, անասնան հոգի մը, որուն համար իր անշնչանքը յաւելումով անարժան տասեր են եւ իր զգայարանները՝ ապաստարաններ, անյագ իր հետաքրքրութեանց եւ իր փառասիրութեանց մէջ, միշտ խուզարկութիւն եւ աշխարհաբարութեան հետամուտ, ասորուհներով եւ պայմաններով՝ որոնք իր կենդանական շնորհները կը խնայեցան եւ իր քաղաքական նեցուկը կը խորտակին, ամէն ուղղութեամբ թափառող՝ իրակն տալիս արշին միշտեւ վերջին ասամաններն ու մինչեւ ալքերը երեւակաւ աշխարհին, մերթ արշին, մերթ վաստակաբեկ իր ստացած արդիւններուն եւ իր զործին անշնչութեանն, անկարելիին տեսէն մոլեգնաբար վազելով կամ արեւտաին մէջ թլծած թաղում, ցաւազին, ներքոյ ու վեհաշուք երազին մէջ ձախրելով՝ ինչպէս Պիթովըն, Հայնէ եւ Կեօթէի «Ճատաթը», կամ իր ընկերակիւն խորշիկին ճնշումովը սեղմուած ու մասնադիտութեամբ մը կամ անհամարութեամբ մը գէպ ի մեկ կողմը մղուած՝ ինչպէս Պալլաքըն անձնաւորութիւնները։ Այսպիսի մաքի մը. ձեւական արուեստները չեն բաւեր այլ եւս. ինչ որ մարմնով մը պատկերացման մէջ զայն կը հետաքրքրէ, անդադրելով, կոճըր, էնդադրել կազմուածքը չէ, այլ շարժուն գիմաճութիւնը, թափանցիկ հողին՝ որ ծեփին մէջ կը յայտնուի, անարմակաւ կրթը կամ մտածումը՝ ձեւին ու արտաքին տեսքին մէջ համակ յարեւմտեան ու զեղուն. Եթէ քաղաքակրթական զեղեցիկ ձեւերը կը սիրէ, մասնաւոր գաղտնարարութեան մը հետեւանդուն է, նախ սպարապատական երկարատեւ զարգացումը մը յետոյ, զեղապարտ խորհրդանշական ախորժանքով մը։ Բազմերանգ ու աշխարհաքաղաքացի ըլլալով, կարող է հետաքրքրուիլ արուեստին բոլոր ձեւերուն, անցիտալին բոլոր վայրկեաններուն, կեանքին բոլոր յարեւմտեան, չափ աստիճաններուն եւ նին ծեփում վերակենդանացումներին, զեղիկական, ամբողջական կամ բարբարոս բարբարոս տեսարաններն, տարաշխարհիկ եւ հետաւոր ճնապատկերներն, այն ամէն բաներն որոնք հետաքրքրութեան համար անուշով մըն են, պատմութեան համար տարեկան մը, յուզման կամ ուսման նիւթ են։ Այսպէս յաջեցած եւ զրուած ըլլալով, արուեստէն կը պահանջուի անակնկալ եւ զօրեղ զգայութիւններ, գոյնեղութիւններ, գիմաճութեանց եւ ընտանի զրբերու նոր տպագրութիւններ, չեղտի որ, ինչ քիւով ալ ըլլայ, զինքը վրդովն, գրգռեն կամ զրոգանեն, վերջապէս ոճ մը որ գէպ ի արուեստականութիւնը, գէպ ի կանխակալ կարծիքը եւ ծայրահեղութիւնը քաղաքի։

Ընդհանրական Յունաստանի մէջ, զգացումները պարզ են եւ հետեւաբար՝ ճաշակն ալ պարզ է. Թեպէք յունական թաղարդութիւնները. անոնց մէջ չկան բարդ ու խորեղիկ նկարագիրներ՝ ինչպէս Շէքսպիրները, չկան ճարտարութեն հիւստած ու լուծած հանգոյցներ չկան անակնկալներ, ինքք կը գտանալ զյոցազնական հեքեաթի մը շուրջը զոր իրենց տղայութեանն ի վեր ամեն մարդ կրկնած է իրենց. Թաղաքը գիտեն գէպերն ու անոնց լուծումը։ Իսկ գործողութիւնը կարելի է երկու բառով պատմել. Էսոս, Խելքը գլխին զացած բանակետիկ արջառները կը սպաննէ՝ կարծեմով թէ իր թշնամիները կը մտնեն իր շինարարութեան ամօթաբար, կ'ողորան եւ ինքզինքը կը մտցնէ Փիլոկտէս, վերաւոր, իր գէշներովը բռած եւ կը զղիթի մը մէջ. կուզան զինքը անտեսելու որովհետեւ իր սլաքներուն պէտք ունին, կը զայրանայ, կը մերժէ, եւ վերջ ի վերջոյ՝ շեքարկէսի հրամանին վրայ կը դիմարէ։ Միեւնորդ կատակերգութիւնները, որոնք Տերեւոսի խաղերուն շնորհիւ մեղի ծանօթ են, կարելի է բնիկ ոչինչով շինուած են, անոնց երկու հատը պէտք է իրարու խառնել՝ հռոմէական միակ կատակերգութիւնը անհանդիս համար, ամենին է անբարեկեցիկ մեր զաւեշտաբարեկեցիկ մէկ տեսարանն աւելի ունիթ չի պարունակել. կարգացէք Պատմիչ «Հանրապետութեան» սկզբնաւորութիւնը, Թեոկրիտի Ալլիւրիկականը, Էռակիտիսի՝ այդ վերջինատ իրենանին՝ «Տրամախորտութիւնը», Ալմանդին իսկ Քոնտոփոնի «Ճնտնակախաղանքը» եւ Ալլիւրտը. ոչինչ դրուած է հոն տպագրութիւնը գործերուն համար. ամբողջը միաձոյլ է. փոքրիկ ընտանի տեսարաններ են, որոնց արժանիքը ամբողջապէս իրենց դաշնելի ընտելութեան մէջ կը կայանայ ոչ մէկ ուժով չեղալ կայ հոն, ոչ մէկ սուր կամ բուռն գիծ. հաշիւ. թէ կը ժպտուի, եւ ասկայն հմայուած կը մնաս ինչպէս զարտի մաղիկ մը կամ լճիտ աստակի մը հանդէպ։ Անձերը կը նստին, կ'ելլեն, իրարու կը նային, սովորական բանիք ըսելով իրարու, առանց աւելի ճիշտ ընելու քան Պոմպիլի պատերուն վրայ նկարուած պատկերները։ Բնաշարժ բրտացած, ուժով ըմպելիւրաբանութեան վարժուած մեր ճայակովը, մենք նախ կը փորձուինք այդ խմելիքը անհամ գտնելու, բայց երբ քանի մը ամիս չըթուքնային անոր մէջ թափութեք, այնքան մաքուր ու այնքան թարմ այդ ջուրէն ալ ուրիշ բան չենք ուզեր խմել, եւ միւս գրականութիւնները ալ դարապղպեղի, պորանիի կամ թոյնի պէս կուգան մեզի։

Նկատենք նաեւ այդ տրամադրութիւնը իրենց գեղարուեստին մէջ, ու գլխաւորապէս այն արուեստին մէջ զոր կ'ուսումնասիրենք հոս, իրենց քաղաքակրթութեան մէջ. այս մը աստիճանագրութիւնը շնորհիւն է որ դայն կատարելութեան հասուցած են եւ իրենց ճշմարիտ աղ-գային արուեստն ըրած են. որովհետեւ չկայ արուեստ մը որ ատոր չափ պահանջէ պարզ միտք

ու պարզ զգացումներ եւ պարզ հաշակ, Արձան մը մարմարէ կամ պրոնզէ մեծ կտոր մըն է, եւ մեծ արձան մը յաճախ տառնծին է պատուանդանին վրայ. կարելի չէ անոր շատ բուռն ժեսթ մը

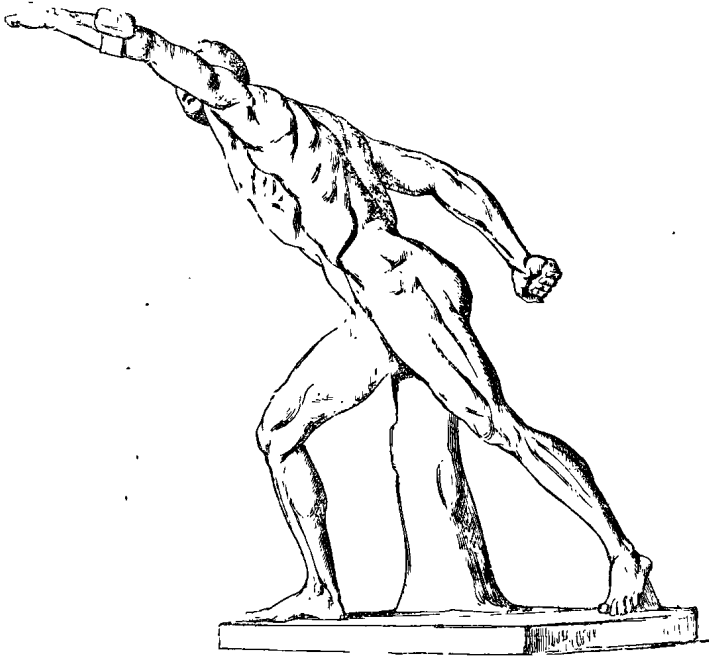

ՆՊԱՆԱԴՐԻ ԱՆՏԻՆԱԴՐՈՒ
(ուժիթ թանգարան, Բարելո)

նուներները որ ողնայարին շուրջը կը փորուին եւ կ'ուռնին, բազուկները որ սկուտեղը կ'արձակեն, արունգներն ու սոթերը որոնց կորովի ձգտումը ամբողջ մարդը զէպ առն զպիտի նետէ՝ վազքին ու ոստուկին համար. Պլատոնի մէջ պատանիի մը կը մեղադրէ իր հակա-
օսկրողը՝ չիպ-չիտակ մարմին մը եւ բարակ վիզ մը ունենալուն. Արիստոփանէ կը խոտաւանայ որ իր բարի խորհուրդներուն հետեւող երիտասարդը աղւոր տողջութիւն մը եւ մարմնաւարդական զոգեցկութիւն մը պիտի ունենայ. Վերածք միշտ լեցուն պիտի ըլլայ, մարթիզ ճերմակ, ուսմորդայն, արունդներդ մեծ. . . Գեղեցիկ ու ծաղկափթիթ պիտի ապրիս մարդաբաններուն մէջ. Ակա-
ղեմիան պիտի երթամ ման գալ նուիրական ձեթներներուն շաքին տակ. ծաղկեալ կնիւնի պսակ մը գլուխդ, քու տարբեղ ունեցող զգոն բարեկամի մը հետ, ուղածիդ պէս, ու հորածիլ կտալ մանկն ու գեղծին անուշ հոտով բուրումնաւէտութեամբ, աղուոր գարունը վայելելով, երբ ասօնի կնձնիւնի մօտ կը սօսարի. » Աղնուազիկ ձիւն մը հաճաքներն ու կատարելութիւններն եւ ա-
սոնք, եւ Պլատոն, տեղ մը, երիտասարդները աստուաններու նուիրութեամբ զոգեցիկ երկմարմն-
բուն կը բաղդատէ, դորոնք կը թողուն իրենց ուղածին պէս թափափով արօտավայրերուն մէջ,
տեսնելու համար թէ՛ բնագոյով՝ պիտի գտնեն իմաստութիւնն ու առաքինութիւնը. Այդ-

պիտի մարդիկ մասնաւոր ուսումնասիրութեանց պէտք չունին հասկացողարար գիտելու համար մարմին մը ինչպէս Պարթեհոսին Թեոսը կամ Լուվրի Աքիլլէսը, կոնգլին ճկուն նիւտը կրնաքին վրայ, անդամներուն ճապուկ յօրինուածքը, զարչապարին յստակ կորայիծը, փայլուն ու ամուր մորթին ներքեւ չարժուէ ու հոտուն մկանունքներուն ցանցը։ Անոր գեղեցկութիւնը կը ճաշակեն՝ ինչպէս անգլիացի որսորդ աղետական մը իր մեծցուցած շուներուն եւ ձիերուն ցեղը, կազմուածքն ու գերազանցութիւնը կը շնորհակալէ, Ջայն մերկ տեսնելէն զարմանք չեն դարձնիր։ Ամօթխածութիւնը ղեռ պարկեշտամուրթիւն մը չէ զարձած, իրենց համեմատ, հոգին վսեմ բարձրութեան մը մէջ, մինաւորիկ գահի մը վրայ չի բնակիր, նշանաւորացնելով ու ստուերի մէջ ձգելով այն գործարարները որոնք նուազ աշխուհապաշտօնի մը կը ծառայեն։ չ'ամչնար անոնց համար, չի ծածկեր զանոնք։ Անոնց զաղափարը ոչ ամօթ ոչ ժպիտ կը ներշնչէ։ Անոնց տրուած անունները ոչ աղտոտ են, ոչ գրգռիչ, ոչ գիտական Հոմերոս զանոնք կ'արտասանէ աշխատէ ինչպէս մարմնօրին միւս մասերը։ Այն գաղափարը զոր անոնք կ'արքայանային, Արիստոփանի մէջ, զուարթ է, առանց անմաքուր ըլլալու ինչպէս Ռայլիի մէջ։ Ան մաս չի կազմեր գաղտնի գրականութեան մը որուն առջեւ խտրաբարոյ անձներ երեսին կը սքողեն եւ փափուկ մտքերը քիթերին կը բռնեն։ Թատրոնը, մէկ տեսարանի մէջ քսան անգամ կ'երեւայ ան, տեղական ասներուն միջոցին, պայտօնատարներուն առջեւ, Փալլոսին հետ զոր աղջիկները կը կրեն, եւ որ ինքն իսկ կ'ոգուի իրեն Աստուած մը։ Բոլոր բնական զօրութիւնները աստուածային կը նկատուին Յունաստանի մէջ, եւ ղեռ անասունն ու միտքը մարդուն մէջ իրարմէ չեն զատուած։

Ահաւասիկ ուրեմն կենդանի մարմինը ամբողջ ու անսքող, հաջուած, փառաբանուած, ամենուն աչքին առջեւ ինքզինքն ի ցոյց դրած՝ առանց գայթակղութեան՝ պատուանդանի մը վրայ։ Ի՞նչ պիտի ընէ, եւ արձաններու ճամբի կողմէն, թեմա՞նք ի՞նչ մտածած պիտի հաղորդէ գիտողներուն Մտածում մը, որ մեզի համար գրեթէ անգոյ է, ուրովհետեւ ուրիշ ժամանակի մոտ՝ ծում մըն է եւ մարդկային մտքին մէջ ուրիշ վայրկեանին կը վերաբերի։ Գիտելու նշանակալից չէ, չի պարունակեր՝ ինչպէս մերը՝ բազմազան՝ գաղափարներու, մերկայտեղ կըրքերու, խառնամաղն ոգաւոր մտքերու աշխարհ մը, ղէմքեր խոռոչացած նրբացած, ցաւատանջ չէ, չատ գիծ չունի, արտայայտութիւն գրեթէ բնաւ չունի. գրեթէ միշտ արթմտ է՝ ատոր համար է որ արձանագործութեան կը յարմարի ան. եթէ զայն աշխատանքին ու շինելին ինչպէս մենք կը տեսնենք ու կը չինենք, անոր կարեւորութիւնը անհամար

ՍՈՒՍԵՐԱՄԱՐՏԻԿԵ
(Լուվրի Թանգարան)

digitised by A.R.A.R.®

մատակարան պիտի ըլլար, մնացեալ մասերը պիտի սպաննէր. ա'լ կոնգրէն ու անդամներուն պիտի չնայէինք, կամ փափաք պիտի զգայինք զանոնք հաղուեցնելու: Ընդհակառակն՝ յունական արածանին մէջ, զլուխը անդամներէն կամ կոնգրէն աւելի շահեկանութիւն չունի անոր քծներն ու կարգերը միւս պծներն ու կարգերը կը շարունակին պաշտպէս. զիմազծութիւնը խոհուն չէ, այլ հանդարտ, զրեթէ աղօս. հոն ոչ մէկ վարժութիւն, ոչ մէկ բազմանք, ոչ մէկ փառասիրութիւն չի տեսնուիր. եր մարմնաւոր ու ներկայ կենքէն անդին անցնի. բնզհանուր կեցուածքը եւ ամբողջական գործողութիւնը միեւնոյն ձգտումովը համակուած են. եթէ անձը դէպ ի նպատակ մը ու մշտնօրէն կը շարժի, ինչպէս Հոռմի «Ակտեղընկէցը», Լուվրի «Առեւերամարտիկը» կամ Պոմպէյի «Պարող Շահապետը», համակ Ֆրիգիական ասպատրութիւնը կը սպառէ այն բաւարար թաղմանքներն ու այն բոլոր դադափարները գորկարող է անունենալ. կը բաւէ որ սկուտեղը լաւ արձակէ, հարուածը լաւ տայ կամ հարուածէն լաւ խուսափի, պարը հռանդուն ըլլայ ու լաւ կըշուաւորուած, եւ զոնէ, իր հոգին ասկից անդին չի տենչար: Բայց սովորաբար, իր կեցուածքը հանդարտ է. բան մը չ'ընենք, բան մը չ'ըսենք. ուշադիր չէ, ամբողջապէս կեդրոնացած չէ՝ խորունկ կամ անյազնայուածքի մը մէջ. անշարժ է, անճիգ, ատանց խոնջէնքի, մերթ կանգուն, աւելի մէկ ոտքին վրայ կը թնամ քան միւսին, մերթ կէս պառկած. քիչ ատաղ վաղած է ինչպէս փոքրիկ Լակեդոմոնուհին. հիմա, ինչպէս Փլորան, պսակ մը ձեռքը կը բռնէ. զրեթէ միշտ իր կատարած գործողութիւնը աննշան է. այն դադափարը որ շինքը կը զբաղեցնէ, այնքան անտրոշ է եւ մեզի համար այնքան բացակայ, որ դեռ այսօր, հակասակ տասը եւթնաչորս թեան, որոշապէս կարելի չէ բան թէ ի՞նչ կ'ընէր Միլոյի Աստղեկը: 'Կ'ապրի', ա'սի կը բաւէ իրեն, եւ կը բաւէ յոյն դիւտողին, Պերիկլէսի եւ Պլատոնի ժամանակակիցները պէտք չունին բռնանալ անանկալ տը-

Պ.ՌԻԻ ԹՐԱՒԼԻ ԱՓՐՈՒՅԻՆ

պատրուածներն որ իրենց բթացած ուշադրութիւնը ցնցեն կամ իրենց անհանդիստ զգայնութիւնը մղողներն Առողջ եւ զնդափթիթ մարմին մը, անշական եւ մարմնամարդական բոլոր գործողութիւններուն կարող, կին մը կամ այր մը՝ զնդեցիկ բողբոջուով եւ աղնիւ ցնդէ:

խաղաղ զէմբ մը՝ արծակ լոյսին մէջ, յաջողաբար հանդուցուած ու լուծուած գիծերու քնական ու պարզ ներդաշնակութիւն մը, ասոնցմէ աւելի բուռն տեսարանի մը պէտքը չէն զգար, Կ՝ուզին գիտել մարդը իր գործարաններուն եւ իր վիճակին հետ համեմատական, օժտուած այն ամբողջ կատարելութեամբ զոր կրնայ ունենալ այս ասիականներուն մէջ. ասոկից ուրիշ ոչինչ, ոչինչ այստից աւելի. փնացած չափազանցութիւն, անհւելութիւն կամ հիշանդութիւն պիտի թուէր իրենց. Այս է այն շրջագիտակը, որու մէջ իրենց գաղաղամանը պարզութիւնը կեցուցած է զիրենք եւ որմէ մեր զարգացումին բարդութիւնը մեղ յորա է մղած. անոնք իրենց պատշաճօղ արուեստ մը գտած են ինն, արժանադրութիւնը, ասոր համար է որ այդ արուեստը մեր ետեւը թողած ենք, եւ այժմ անոնցմէ է որ կ'երթանք օրինակ կ'առնենք:

ԻՐԲՈՒԻԹ ԹԷՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՔՐՈՆԻԿ

— • —

ՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՆ Ի ԲԱՐԻՉ. — ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՄՆԵՐ. — ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՏԻ

«ՊԵՊՕ»ԻՆ ՅԻՄՆԱՄԵԱԿԸ. — Պ. ՅԱՍՈՒՆԵԱԾԵԱՆԻ ՄԷԿ ԹԱՐԳՄԱՆ

ՆՈՒԹԻՒՆԸ. — ԵՐՈՒԱՆԻ ՕՏԵԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՆ

ԹԻՒՆԸ. — ՆՈՐ ԹԵՐԹ ՄԸ

ՀԱՅ ՆԿԱՐԻՉՆԵՐՆ Ի ԲԱՐԻՉ. — Այս տարուան երկու Սալոններուն մասնակցած են վեց հայ նկարիչներ, Պ. Պ. Զաքարեան, Շապահեան, Շահին, Տերանեան, Թէրլէմէզեան, Գրիգորեան, Պ Շահին «ընկերակից» անուանուած է «Գեղարուեստից ազգային ընկերութեան»:

ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՄՆԵՐ. — Պ. Ամիրեանն նուազանդէտ մը տուաւ Մայիս 21ի իրիկունը՝ Բլէյքլի արահին մէջ. Համակրելի թէնօրը երդեցի՜րնքելլի, տիկինՎիարտօի, Բուպինչիայնի կտորներ, և երկու հայկական տողովդական երգեր. Տիեմնը Ֆրանսայի նշանաւոր դաշնակահարը, Տիկին Ռոզ Քարոն, մեծ Օրէլայէն, Պ. Պաշը, պատ, Իսախան օրիորդները եւ Պ. Բոլ Վիարտօ ըստընութեակարը, մասնակցեցան երկուշիկին, որուն ներկայ էր ֆրանսական խումբն ու ընտիր հասարակութիւն մը եւ որ շատ փայլուն յաջողութիւն մը ունեցաւ:

Մայիս 23ի հինգշաբթի իրիկունը, Վահրամ Սվաճեան նուագահանդէս մը տուաւ «Այլ տէգլիկըրելլութեան տը Ֆրանսին» մէջ. անց, իր սովորական ճարտարութեամբ, Պեթովընէն, Շորէնէն, Տվորաքէն եւ Լիսթէն կտորներ, եւ իր հեղիանկութիւններէն մէկ քանին, ուրոնք բուռն ծափերով ընդունուեցան:

ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՏԻ «ՊԵՊՕ»ԻՆ ՅԻՄՆԱՄԵԱԿԸ. — Կալկանի թերթերը կը հաղորդեն թէ Թիֆլիսի հայ, վրացի եւ ռուս հասարակութիւնները հանդիսաւորապէս առնել են Դարբելէ Սոււնդուկեանցի թատերական գործունէութեան յիւնամեակը. հայ, վրացի եւ ռուս թատրախումբերը ներկայացուցել են «Պե-

պօշն, Սոււնդուկեանցի հրաշակերտը. եւ երեք ազգի զերասաններն ինչպէս եւ հասարակութիւնը՝ այդ ներկայացման միջոցին խանդավառ մեծարանքի ցոյցերով փառաբերել են տաղանդաւոր հայ թատերագիրը:

Սոււնդուկեանց արծանի էր այս համազգային յարգանքի արտայայտութեան, իր թատերգութիւնները, իրական կեանքէ ներշնչուած ապրանկով ու կենսատրոփ պատկերներ՝ սուր երգիծանութեամբ մը ստորագծուած, արդարութեան եւ բարութեան բուռն սիրով մը ստղծուած, հայ գրականութեան այն հազուագիւտ էջերէն են որոնք ու եւ զրականութեան մէջ կարող են սեղ մը դրամիլ իրենց պարզ բայց ինքնազարկ ու խորին զեղեցկութեամբը. Աստից դատ, Սոււնդուկեանցի դարձը թուական մը կը բաժնայ Հայոց ինչպէս եւ Վրաց թատերական գրականութեան մէջ. հնոգի ու նորմանդական ողբերգութիւններով եւ ռոմանթիկ խաղերու թարգմանութիւններով միայն կազմուած հայկական բեմերթուարին մէջ, ան ստացին անգամ բերաւ իրական, կենդանի, ինքնուրոյն թատերգութեան նորութիւնը. եւ իր խաղերը, ուր կը տեսնուին բարոյախօս մտածողի ազնիւ ու ըմբոստ ձգտումներ, ոչ միայն զերծ են ամէն նմանողութենէ. հնամուտութենէ, հետադարձութենէ, այլ կրնան համարուել նոր ու արժուն տարր մը աւելացուած մարդկային գրականութեան վրայ: — Շատաշխիւս յանդիմով աւելի մարմամանօրէն խօսիլ Սոււնդուկեանցի գործին վրայ կը փութանք մեր նորհասարակութիւններն ու յարգանքը մատուցանել «Պեպօ»ի եւ «Սական Պետրովի» կեանքով» ի հեղինակին: